

A PÁLYÁZAT ELBÍRÁLÁSA

Az elbírálás határideje: 2009. május 20.

A pályaművek elbírálását 6 tagú zsűri végzi.

- *Bakos Gábor* – képzőművész
- *dr. Bathó Edit* – a Jászberényi Múzeum igazgatója
- *dr. Kedves Gyula* – hadtörténész
- *Gesztai Péter* – a Nemzeti Vágta megálmodója
- *Török Ferenc* – rajztanár, valamikor a Zánkai Gyermekalkotások Galériájának munkatársa

A hatodik zsűritag a **Közönség!** Szavazni a Vágta weboldalán május 16-tól május 20-ig lehetséges; minden rajz felkerül a Vágta honlapjára (www.vagta.hu). Szólj a barátaidnak, hogy szavazzanak a Te rajzodra! Az elbírálás a zsűri saját szempontrendszere szerint történik.

DÍJÁTADÁS

A nyerteseket előre értesítjük a díjátadás helyéről és idejéről.

A jutalmadat a Nemzeti Vágta rendezvényén, 2009. május 31-én Gyereknapon, a Hősök terén veheted át!

DÍJAZÁS

1. kategória a 6-10 éves korosztály
2. kategória a 10-14 éves korosztály

Mindkét kategóriában **14-14 beküldött jutalmazunk**, és **2x14 művet állítunk ki**. Az összes díjazott rajzot kiállítjuk óriásplakát méretben a helyszínen, továbbá megnézheted a Nemzeti Vágta különszámában, és természetesen a Hadtörténeti Múzeum (www.militaria.hu) és a Nemzeti Vágta honlapján is (www.vagta.hu)!

Az értékes nyeremények közül legizgalmasabbak:

- osztálykirándulás
- egy sétarepülés Budapest felett (a Hadtörténeti Múzeum)
- bicikli
- könyves csomag
- és sok kisebb ajándék.

A díjakról és díjazottakról pontos listáját május 18-át követő héten olvashatsz a két honlapon.

FELTÉTELEK

Érvénytelen a pályázat:

- amely nem saját, eredeti rajzot tartalmaz.

Amennyiben erről utólag szerzünk tudomást, úgy a díjat a vissza kell adni a kiírónak. A pályázó felelősséget vállal rajzának bemutatásával arra, hogy a pályaművet saját maga készítette.

Egy pályázó 2 rajzzal nevezhet.

Rajzaidat (maximum 2) úgy tudjuk értékelni, a nevezési lappal együtt küldöd el, amit a szülő.

„A pályázó korlátlan időre átadja rajzának felhasználási jogát a kiírónak non-profit célokra.”

A beadott pályaművek 2009 szeptemberétől tudod visszakapni.

A pályázati kiírás megváltoztatási jogát a kiíró fenntartja.

További információ kérhető:

Telefonon 06-1-336-1302 számon Ács Sárától, e-mailen

vagta@vagta.hu

www.militaria.hu/kicsihosom

www.vagta.hu/kicsihosom

A SZABADSÁGHARC KIS HŐSEI

egy kis háttéranyag a valóságról...

Igazolhatóan számon tartott gyerek honvédek a szabadságharc hadseregében (összeállította: dr. Kedves Gyula):

A legfiatalabb tényleges reguláris alakulatban szolgáló gyerekkorú honvéd Németh Ferenc 1835. május 5-én Nagyszokolban (Tolna megye) született gyerek volt, aki az Ormay Norbert által szervezett reguláris vadászrezredbe lépett be önként. Ő tehát 14 éves korában harcolt fegyverrel a szabadságharcban.

Illyés Bálint 1835. október 2-án Fehérgyarmaton született gyerek. Saját bevallása szerint '48. őszén 13 évesen lépett be egy honvédszászlóaljba, de pontos adatok tevékenységéről nincsenek. Annyi bizonyos, hogy a sárospataki református főiskola tanulójaként 1849. áprilisában lépett be valamilyen vadászalakulatba. Miután a lófalvi táborban „selyemvadászként” őt ismerték a visszaemlékező honvédek, valószínűsíthető lehet, hogy az Ormay-féle vadászrezredbe lépett be, tehát katonának tekinthető. A Kiegyezés után országgyűlési képviselő lett.

Apáthy-Than Károly a világhírnevet szerzett magyar kémikus professzor 1834. december 20-án született és '48 október 15-én 14 éves korában állt honvédtüzérnek. Az erdélyi hadműveletekben vett részt és a vízaknai ütközetben 1849. február 4-én tűzmesterként (az üteg, mintegy 100-120 ember kiképzőjeként és a lőelemek meghatározójaként tevékenykedő altiszt) sebesült meg. Három testvére is részt vett a szabadságharcban, közülük a legfiatalabb 18 éves volt.

Adler Sándor Apáthy-Than Károllyal együtt vette az erdélyi tüzérség állományába Böhm Vilmos őrnagy Bem hadseregének tüzérparancsnoka. Csak annyit tudunk róla, hogy erősebb és barna jól megtermett fiú volt, Apáthy-Than Károlynál talán 1-2 évvel idősebb volt. Ő is végig harcolta az erdélyi hadjáratot tüzérként.

Édes Vince 1833. december 19-én Miskolcon született, apja református lelkész. Ő is Erdélyben szolgált tüzérként, neves Borsodban és Zemplénben működő református lelkész lett belőle, ismert közéleti lapok közírója.

Édes Ábrahám, Vince bátyja 1832. január 6-án szintén Miskolcon született. Ő is Erdélybe került, nem tudjuk, hol és milyen minőségben harcolt, de az bizonyos, hogy honvéddnek állt.

Vadnay Károly 1832. április 28-án Miskolcon született. 1848 őszén tüzérnek jelentkezett, majd a 22. honvédszászlóaljba helyezték át. Ahol 1849 tavaszán hadnagyi rangot szerzett, 1849. augusztusában az alakulat fegyverletételekor főhadnagyként szerepelt. Kényszer besorozással büntették, később neves újságíró lett, élete végén a Magyar Tudományos Akadémia tagja.

Büttner Emil 1831. november 15-én született Kistapolcsány (Bars megye) 16,5 évesen állt be önkéntesnek a legendás „veressipkás” 9. honvédszászlóaljhoz, ahol a téli hadjáratban káplárként sebesült meg. A tavaszi hadjárat után a 97. honvédszászlóaljba áthelyezve hadnagyi rangot nyert.

Pilaszanovics Béla hősi halált halt a tápióbicskei csatában. 1831. október 31-én született, 17 évesen állt huszárnak a 13. (Hunyadi) huszárezredbe és ténylegesen tiszti rangot nyert.

Léteznek egyéb az említettekénél is fiatalabb gyerekek, akik részt vesznek a szabadságharcban, de bizonytalan, hogy tényleges katonaként reguláris alakulat soraiban. Ők inkább hozzácsapódnak egy-egy fegyveres alakulathoz a legtöbb esetben valamiféle szabadcsapathoz.

Ilyen **Szilágyi Béla**, aki 1836. február 5-én született és részt vett Budavár visszavívásában, nem tudni milyen alakulatnál harcolva, de ha hinni lehet az 1880-as évek hírlapjainak az 1849. nyári hadjárat ütközeteiben részt vett. Az bizonyos, hogy a kiegyezés után alakult honvédegyletek igazolt honvédként tartották számon.

Vélhetően valamilyen irreguláris szabadcsapatban szolgált **Komáromi Elek** a Váci Gimnázium 12 évesen a honvédsereghez csatlakozó tanulója. **Képegy Gyula** 1835-ben született, tehát 13 éves lehetett, amikor a szabadságharc hadseregébe állt, valószínűleg valamilyen önkéntes vadászalakulathoz. A Kárpátokban 1848. márciusában esett fogságba, ahonnan Galíciába vitték, és kényszersorozással büntették. (Ez egy kicsit gondolkodóba ejti a kutatót, mert 14 éves gyereket nem igen büntettek kényszersorozással.)

A Budapesti Hírlap felhívására mindenesetre gyerek honvédként jelentkezett. Legendás hírnévre tett szert a szabolcsi **Szomjas Károly**, aki 13 évesen bátyja oldalán csatlakozott a honvédsereghez, de róla tudjuk, hogy nem volt katona önkéntes nyargoncként szolgált **Lázár Vilmos** alezredes, illetve segédtszjtje **Matolay Etele** százados mellett. **Matolay Etele** szerint harmadosztályú katonai érdemrenddel tüntették ki 1849. augusztusában, ezáltal ő az egyetlen gyerek, aki katonai kitüntetést nyert el, bár nem volt katona.

Ezeknek a honvéd alakulatokhoz csapódott gyerekeknek minden bizonnyal a legtipikusabb képviselője **Krémer József** volt, aki szintén nem volt katona, de szolgálatait nagyra értékelte a hadvezetőség. 1849. április 26-án egy napi parancsban tették közzé, hogy „5 arany jutalmat kap és gondját kell viselni, miszerint a korrallal megerősödve szolgálattételre alkalmaztassék és előnyben részesüljön”, tehát ne veszélyeztessék az életét csatákban, hanem gondoskodjanak róla, tanítassák, hogy idővel jó katona válhassék belőle.

Karsa Árpád nem volt még 16 éves amikor honvédhadnagy bátyjával csatlakozott az 51. honvédszászlóaljhoz, ahol századírnok volt. 1849 májusában bátyját a 97. honvédszászlóaljhoz helyezték át, ahol már Árpád is honvéd lett. A szabadságharc végére még az őrmesteri rangot is elérte.

Kérdéses **Blaskovics Lajos** életkora. Állítása szerint 12 évesen jelentkezett Komáromba vártüzérnek. A Budapesti Hírlap szerint állítását okmányokkal tudja igazolni, de egyéb forrás erre vonatkozóan nem került elő. Az bizonyos, hogy Komáromban **Johann May** tüzér százados 12-15 éves fiúkat, az ostrom során hajléktalanná vált családok gyerekeit fogadta be a tüzérek szállására, és tanította be őket a hatalmas várvédő lövegek kezelésére. „Volt köztük olyan, kinek székre fel kellett állnia” az ágyúelsütéséhez. „Ezen zsenge hősök aztán méltóságukon alólinak tartották az ellenséges bombák elöl a földre lapulni s a tüzelést félbeszakítani.”

Blaskovicson kívül név szerint csak **Vámosi Saáry Vince** keszthelyi születésű 14 éves fiút ismerjük a komáromi vártüzérek közül, ő júniusban a tábori tüzérekhez került, s részt vett a Komárom alatt vívott csatákban, majd Váctól Világosig harcolt.

Gömörey János 15 évesen szolgált a monostori sánca települt tüzérek között, lehetséges, hogy ő is a komáromi vártüzérekénél kezdte szolgálatát.

Szintén tüzér volt, mégpedig altiszt a mádi születésű **Koroknay Dániel**, akinek a sírja mindmáig megvan Ácson. Harsay Ferenc százados ütegében szolgált a 15 éves fiú, a VII. hadtest harcaiban vett részt. 1849. május 2-án kolerában halt el, miközben hadteste a tavaszi hadjáratban sorozatosan megvert császári csapatokat üldözte Győr felé. Rakó József kutatásai szerint 1834. január 2-án született.

Bernátsky Antal Egerből állt be a honvéd tüzérekhez még 1848 őszén. A 15 éves fiú a tábori tüzérség legnehezebb lövegeinél szolgált, a 2. tizenkétfontos üteg tüzéréként. 1834. március 19-én született, s a főváros tekintélyes, gazdag polgáraként jelentkezett a Budapesti Hírlap felhívására, amely a legfiatalabb honvédeket kereste.

A leghíresebb, legsikeresebb gyerektüzér az 1833. november 6-án született **Simig Rezső** volt, aki még be sem töltötte 15. életévét, amikor Pesten beállt az alakuló honvédtüzérséghez, így a legelső honvédtüzérek közé tartozott. Tűzmesterként küzdött a téli hadjáratban, olyan ügyességgel, hogy 1849 márciusában hadnagy lett és egy újonnan szervezett, kisebb kaliberű lövegekből álló háromfontos üteg parancsnokának nevezték ki. Tüzérei Kárpátalja védelmét látták el, és amikor az ide betörő császári hadoszlopok Munkács határáig nyomultak előre, Podheringnél kellett ütközetet vívni. A magyar győzelem egyik főszereplőjévé vált Simig Rezső, aki olyan ügyesen vezette ágyúit, hogy a támadó oszlopokat visszafordulásra kényszerítette. Csak a legutolsók között tette le a fegyvert Zsibónál. Kalocsán élve a XIX. század végén podheringi hősként tisztelték.

Különösen bátor dolog volt huszárként szolgálni a honvédseregben egy gyerekember számára, amit még az is nehezített, hogy a huszárnak a lovát is el kellett látnia, gondoznia, ami bizony még egy felnőttnek sem egyszerű dolog. Mégis akadt erre is példa.

Zlinszky István 1834. február 17-én született Dabason, s 15 éves korában állt be a legutoljára megszervezett honvédhuszárezredhez az Attila-huszárokhoz, ahol altisztté emelték. Még az oroszokkal is összecsapott a turai ütközetben.

Szűcs Lajos szintén 15 évesen lett Attila-husár. Ő még ahhoz az önkéntes lovascsapathoz állt be a tápióbicskei ütközet után, amely később az alakuló huszárezredbe olvadt be. A fiú követett bajtársait így ő is reguláris katona lett, igazi husár.

Az arisztokrácia gyerekei is megjelentek a honvédseregben, ők kisgyerekkoruk óta lovaglással is foglalkozva, természetesen huszárok illetve lovon szolgáló nyargoncok, sőt parancsőrtsztek lettek.

Gróf Roggendorf Róbert egy torontáli nagybirtokos család fiaként született 1833. május 11-én. 15 és fél éves sem volt még, amikor önkéntes közhuszárként állt be az alakuló 16. (Károlyi) huszárezredbe, ahol már a szervezés során kitűnt használhatóságával, így főhadnagyként vonult el századával 1849. júniusában a legvéresebb harcokat hozó feldunai hadszíntérre. Kitűnően helytállt, mert Világosnál már másodkapitányi rangban tette le fegyverét a 16 éves gyerekhuszár.

Gróf Károlyi Sándor tekintélyes rokonainak köszönhetően, hogy még nem volt 17 éves, de máris hadnagyi rangban vették be a bátyja által szervezett önkéntes alakulatba. November végétől ő is Károlyi-husár lett, ő volt az ezredet szervező édesapja legkisebb fia. 1849. nyarától parancsőrtszt volt Klapka tábornok mellett, aki a legbátrabb tisztjei között tartotta számon.

Akadtt, aki édesapjával együtt harcolt, mint a 15 évesen huszárnak állt **Pálincás Gyula**. Önkéntes nemzetőrök között kapcsolódott be a délvidéki harcokba, majd a Hunyadi-huszárok hadnagya később a Károlyi-huszárok

főhadnagya lett. Édesapja, Sámuel őrnagyként halt hősi halált a csatádi ütközetbe, Gyula fia szerencséjére ekkor már futártisztként a hadügyminisztériumban szolgált, s másodkapitányi rangot érdemelt ki. Volt olyan gyermekhuszár, aki testvérét is magával csábította a honvédseregbe.

A szamosújvári 16 éves Harmath Miklós gazdag kereskedő-család gyermeke volt, amikor a 16. (Mátyás) huszárezredbe könyörögte magát, ahol a csatatéren küzdve érdemelte ki a tiszti rangot. 1849. májusában főhadnagyként került a honvéd vadászokhoz. Ide szökött utána 14 éves József nevű öccse, aki Bem apó utolsó erdélyi ütközetében nagyon súlyosan megsebesült. A két fiú történetét húguk adta közre 1892-ben.

"Miklós bátyám alig volt tizenhat éves, midőn a nemzet végre felébredt lethargikus álmából. A rendkívüli idő, a szent lelkesedés csodákat művelt, a gyermekből férfi lett egy nap alatt. A kis deákok beszédeket tartva járták be az utcákat s a nép áhitattal hallgatta e férfivá nőtt gyermekek lelkes szavait. Tordán báró Kemény Farkas szervezte a katonaságot s hozzá vezette atyám elsőszülött fiát

- Jó lesz káplárnak. – Felelt a nemes báró

- Köszönöm, nem leszek. – Szólt büszkén a fiú – Szent fogadást tettünk társaimmal, hogy mint közlegények szolgáljuk a hazát s csak megérdemelve fogadjuk el a kitüntetést.

- Ám jól van, a vadászokhoz küldöm.

- Kossuth-huszár szeretnék lenni, mint barátaim – Felelt bátyám. – Ahhoz van kedvem.

- Tehát legyen.

És másnap nevetve nézte végig Kemény Farkas, hogy az újdonsült közhuszár hogy takarítja lovát – melyet atyámtól kapott – s hogyan törli a szokatlan munkától izzadt homlokát puha kezeivel.

- Nézzétek. – Szólt környezetéhez a báró – ez a selyem gyermek még billiárdozni is glacióban szokott íme mit tesz a lelkesedés, most még a lovát is megtakarítja a hazáért!

Az első csatában, Piskiné azután megérdemelve kapta a hadnagyi rangot, midőn egy svalizsért leszúrt, ki már az ezredesre emelte fegyverét.

Itt lőtték ki alóla gyönyörű lovát, melyet gyermekesen siratott meg és itt kapta az első sebet jobb kezére, mely néhány hétig gátolta abban, hogy kiérdemelje a második csillagot.

De nem sokáig tartott a pihenés A hazának szüksége volt a lelkesedésre, a föld szomjazta az ifju vért. Hiába tartóztatta a szerető anyai szó, megkóstolta a dicsőséget s rajongó, ifju szívét nem tudta pihenésre szorítani. Elment, hogy végigküzdje a dicsteljes napokat, míg végre Temesvárnál, mint tizenhét éves ifju és főhadnagy a szerencsétlen Dembinszki szétvert hadtestéből került az ellenség kezébe. Fogsága néhány hóig tartott, szülőim nagy örömeire szabadon bocsátották, mert igen gyöngének tartották a katonai szolgálatra. Hiában! Az erő, a lelkesültség hiányzott s a szabadsághósból gyöngé gyermek lett az idegen kenyeren újra.

József bátyám tizennégy éves volt ekkor s miután atyámmal sehogy se tudta elhitetni, hogy ő is valami, hát egész egyszerűen megszökött hazulról és beállt katonának. Ez már fenn kezdte, egyenesen káplárnak kérezték Velics Károly századja. Megpróbálta atyám visszahozni őt a szerető anya ölébe, de „minden férfinak szolgálnia kell a hazát” – szólt a bátor gyermek és másnap újra ott volt századánál. Hogy mennyire birta a fegyvert, nem tudom, de hogy Bem tábornok alatt részt vett az 1849. aug. 6-iki szebeni csatában, annyi áll. Három lősebet – melyek egyike nyomorékká tette bal karját egész életére – mutatta, hogy nem

hátrált meg gyáván a veszély elől. Sokáig feküdt sebeiben, de soha egy panaszszó nem hagyta el ajakát. Büszke öntudattal viselte sebeit, de soh' sem dicsekedett vele. Küzdött a hazáért, mert úgy hitte kötelessége, küzdött, mert a kor magasztos szelleme magával ragadta őt is, de soha sem csinált abból magának martir-koronát."

Marosvásárhely, 1892. szept. 4.

Harmath Lujza

A művészek közül is akadt a szabadságharcban gyermekként szerepet vállaló szobrász és festő.

Vastagh György festőművész a XIX. század utolsó harmadának jeles arcképfestője 1834. április 12-én született Szegeden, s valószínűleg ott is állt be valamelyik önkéntes alakulatba 14-15 évesen. Az Operaház előcsarnokának freskóit csodálhatjuk meg műveként.

Izsó Miklós világhírű szobrászművészünk 1831. szeptember 9-én született és rimaszombati kőfaragóinasként állt a honvédek közé 17 évesen, s végigharcolta a szabadságharcot.

... és most következék egy legenda Rakó József könyvéből:

A HADICSEL

1849 februárjában Cibakházáról, a nagy honvédtáborból megkezdődik a zászlóalj elvonulása a tiszai átkeléshez. Titokban, csendben kell mindennek történnie. Készen áll a tavaszi hadjárat terve, és most indulnak támadási kiindulópontjukra a katonáink.

Az elvonulásnak már csak azért is titokban kell maradnia, mert a Tisza túloldalán egy osztrák divízió kémleli a magyarokat.

A magyarok ezredese titkos haditanácsra hívja egységének parancsnokait. Azt vitatják, miként kellene elhagyni úgy a tábor, hogy az ellenség ne vegye észre őket.

Pilaszanovics Béla szabadkai fiú, 17 éves és huszárhadnagy. Neve, tekintélye van az ezredben.

Amikor a tanácskozás elakad és senkinek sincs igazi elvonulási terve, akkor Béla a parancsnok elé áll, hangját suttogóra fogja, s oly halkán beszél, hogy az első sorban ülők se hallják.

A parancsnok elképedve hallgatja, aztán csak ennyit mond: „a legöregebb, legvitézesebb huszárt vedd magadhoz, s azonnal induljatok!”

A többieknek pedig csak ennyit: „*Uraim, kezdjük meg a felkészülést, két óra múlva indulunk. Az osztrák nem jön utánunk!*”

Hamarosan két huszár vágat ki a táborból. **Pilaszanovics** hadnagyot többen felismerik. Átúsznak a Tiszán, Abonyra veszik útjukat, és csakhamar beleütköznek az osztrák előőrsbe. Követelik, hogy vezessék őket a tábornok elé. Ott előadják, hogy át akarnak lépni a császár szolgálatába, mégpedig úgy, hogy századukat is hozzák.

Eszem-izom követi a bejelentést, s véget nem érően, aprólékosan kidolgozzák a magyar huszárok idevezetését. Későre jár, amikor visszavonulnak. **Pilaszanovics Béla** és társa az utolsó osztrák előőrsnak még a lovait is elviszi, majd elvágatnak az ezred után, föl Tiszafürednek.

Az abonyi tábor osztrák vezérkarának még egy teljes nap kell, hogy rájöjjenek: a huszárokat századukkal hiába várják. Hamarosan hírt kapnak: a magyar sereg átkelt a Tiszán. Megkezdődik az ellenség kiűzése Szolnokról.

Pilaszanovics *Béla* részese volt még a hatvani győztes csatának. A gyalogság támogatására, az ő lovasegysége is Tápióbicske felé indult 1849. április 4-én. Itt esett el, sírja a nagykáta temetőben van.

Ajánlott olvasmányok

- Herczeg Ferenc: A hét sváb
- Lengyel Balázs: A szebeni fiú
- Rákosi Viktor: Korhadtt fakesztek,
- Rákosi Viktor: A hős fiúk
- Takács Tibor: Klapka katonái (1972),
- Takács Tibor: Halálvágta (2003)
- Ordas Iván: Damjanich tábornok
- Bárdos László: A dzsidás kapitány
- Dienes András: Négy nap (Bp., 1961)
- Jókai Mór: Forradalmi és csataképek,
- Jókai Mór: A kő szívű ember fiai
- Vértanúk könyve (A magyar forradalom és szabadságharc mártírjai)
Bp.2008 (rubicon Kiadó)
- Dávid Antal: Háromszék nem alkuszik